

J A A R V E R S L A G 2 0 2 2

Voorwoord

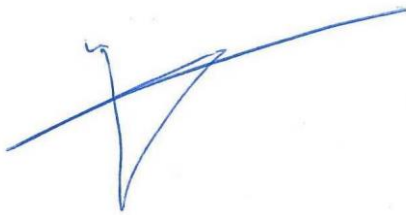
Met genoegen biedt de rekenkamercommissie Zoetermeer de raad hierbij het jaarverslag over 2022 aan. Zij voldoet hiermee aan artikel 10, lid 14 van de Verordening op de rekenkamercommissie en aan Artikel 185 lid 3 van de gemeentewet.

Het verslag besteedt eerst aandacht aan de samenstelling en werkwijze van de rekenkamercommissie en geeft vervolgens in een terugblik op 2022 kort de resultaten van het onderzoeksprogramma 2022 en het financiële beloop van het verslagjaar weer. Tevens wordt gereflecteerd op de doorwerking van eerdere onderzoeken van de rekenkamercommissie. In de bijlage zijn de conclusies en aanbevelingen weergegeven van de vijf onderzoeken die de rekenkamercommissie in 2022 aan raad en college heeft aangeboden.

De rekenkamercommissie is ingesteld voor en door de raad, maar kan, in haar onafhankelijke rol, de raad zelf ook kritisch bekijken en zo een spiegel voorhouden. De gemeenteraad stelt de kaders vast en controleert het college. De rekenkamercommissie ondersteunt de gemeenteraad door hem te helpen met zijn kaderstellende rol en te onderzoeken hoe het college uitvoert wat de gemeenteraad heeft besloten. Niet alleen is het van belang dat het college doet wat de raad heeft besloten, maar ook dat het college daar niet meer geld aan uitgeeft dan nodig is. De rekenkamercommissie wil dan ook met haar rapporten en de daarin opgenomen aanbevelingen een positieve bijdrage leveren aan de kwaliteit van het bestuur van Zoetermeer en de raad helpen goed grip te houden op het beleid van de gemeente.

Het jaar 2022 stond in het teken van 'veranderingen': niet alleen nam één van de leden afscheid, ook het eind 2021 vastgestelde jaarplan werd om verschillende redenen niet conform uitgevoerd. Tot slot leidde de evaluatie van de rekenkamercommissie, die in 2021 plaatsvond, tot de implementatie van een andere werkwijze in de behandeling van rekenkamerrapporten.

De voorzitter van de rekenkamercommissie Zoetermeer,

Marko Bos
maart 2023

1. Samenstelling en werkwijze commissie

De rekenkamercommissie werd in het verslagjaar gevormd door Marko Bos (voorzitter), Boris Gooskens, Marian Pater-von Wasserthal (tot 13 oktober 2022) en Linda van Enkhuijzen (vanaf 13 oktober 2022). De rekenkamercommissie wordt ondersteund door een (ambtelijk) secretaris, Anna de Vries-Asselbergs. Zij is gepositioneerd op de griffie.

De (maximale) zittingstermijn van Marian Pater-von Wasserthal liep af op 13 oktober 2022. De rekenkamercommissie dankt haar voor haar deskundige en betrokken inzet in de afgelopen acht jaar. In de loop van 2022 is een sollicitatieprocedure gestart. De sollicitatiecommissie bestond uit twee leden van de auditcommissie (Rob Duiven en Walter van Steenis) en uit de twee resterende leden van de rekenkamercommissie, Marko Bos en Boris Gooskens. Uit de 23 kandidaten is Linda van Enkhuijzen gekozen als nieuw lid van de rekenkamercommissie. De raad heeft haar op 12 september benoemd voor de periode van twee jaar, met ingang van 13 oktober 2022.

De rekenkamercommissie vergadert gemiddeld 14 keer per jaar, digitaal of fysiek. In 2022 is er twee keer overleg gevoerd met de auditcommissie –die fungeert als klankbordgroep voor de rekenkamercommissie– over het lopende en voorgenomen onderzoeksprogramma. Daarnaast vond in februari 2022 een rondetafelgesprek plaats naar aanleiding van de vierjaarlijkse evaluatie van de rekenkamercommissie, die wordt uitgevoerd in opdracht van de auditcommissie. Leden van de gemeenteraad, de auditcommissie, het college, de griffie, de rekenkamercommissie en ambtenaren zijn in dat gesprek ingegaan op de aanbevelingen die uit de evaluatie volgden. Genoemde gremia hebben alle een rol in het bevorderen van de doorwerking van rekenkamerrapporten. Verder heeft de rekenkamercommissie één keer met de gemeentesecretaris en de concerncontroller overlegd. In de regel wordt dit overleg tweemaal per jaar gevoerd, dat bleek in 2022 niet haalbaar.

De rekenkamercommissie hecht aan een goed contact met de raad. De auditcommissie vormt daarbij een belangrijke schakel. Ook presenteren wij graag afgeronde onderzoeken in een commissievergadering. Daarnaast hebben wij op 17 oktober een inloop, voorafgaand aan de raadsvergadering, georganiseerd. Tijdens de inloop konden raads- en commissieleden afscheid nemen van Marian Pater-von Wasserthal, kennismaken met Linda van Enkhuijzen en met de rekenkamercommissie van gedachten wisselen over lopende en nieuwe onderzoeken.

Het is daarnaast goed gebruik dat de rekenkamercommissie gedurende een raadsperiode tweemaal een ronde langs de fracties maakt. Eind 2022 heeft de rekenkamercommissie in een fractierondje met vrijwel alle fracties gesproken en kennis kunnen maken met de –deels recent gekozen– raadsleden. Tevens is er input opgehaald voor het jaarplan 2023.

2. Terugblik op 2022

De rekenkamercommissie streeft naar het uitvoeren van ongeveer drie (grotere en kleinere) onderzoeken per jaar. Grotere onderzoeken worden uitbesteed; kleinere kan de rekenkamercommissie in bepaalde gevallen zelf uitvoeren. Voor de aanbesteding van haar onderzoeken vraagt de rekenkamercommissie in de regel bij drie bureaus een offerte aan (de rekenkamercommissie kijkt met toestemming af van het in Zoetermeer geldende aanbestedingsbeleid). De conclusies en aanbevelingen formuleert de rekenkamercommissie zelf, in een bestuurlijke nota. Onderzoeksrapporten worden in de raadscommissie met de rekenkamercommissie besproken en daarna met een ontwerp-raadsbesluit aan de gemeenteraad voorgelegd.

Naar aanleiding van het rondetafelgesprek is eind 2022 met de auditcommissie gesproken over een nieuwe werkwijze in het behandelen van rekenkamerrapporten. Eén van de aanbevelingen uit de evaluatie was dat de rekenkamercommissie minder onderzoeken zou (laten) uitvoeren, maar wel meer diepgaand. De rekenkamercommissie neemt deze aanbeveling graag ter harte. Er zal per onderzoek bekeken worden wat de meest passende behandeling is, die kan variëren van een technische bespreking tot een uitgebreide themabijeenkomst voorafgaand aan een raadsbesluit. De rekenkamercommissie adviseert het presidium hierover.

Aan het eind van elk kalenderjaar stelt de rekenkamercommissie een onderzoeksprogramma vast voor het daaropvolgende jaar. Het onderzoeksprogramma voor 2022, dat op 25 november 2021 aan de raad is aangeboden, bevatte de volgende onderwerpen:

1. Laaggeletterdheid
2. Huisvesting voor starters
3. Afhandeling klachten/bezwaren
4. Ondernijning
5. DoeMee-onderzoek (in geval de NVRR dat zou organiseren)

Gedurende 2022 is de lijst met de onderzoeken onderwerpen uit het jaarplan gewijzigd. Ten eerste omdat zich twee nieuwe onderwerpen aandienen zodat een keuze moest worden gemaakt, ten tweede omdat de rekenkamercommissie na het rondetafelgesprek in februari besloot de aanbeveling van 'minder maar diepgaandere' onderzoeken over te nemen.

Na overleg met ambtenaren over Huisvesting en Ondernijning begin 2022 heeft de rekenkamercommissie besloten het onderwerp Huisvesting te laten vervallen ten gunste van een onderzoek naar Ondernijning. Vanwege het aflopen van (structurele) financiering van de aanpak van ondernijning, achtte de rekenkamercommissie het urgenter een onderzoek naar dit onderwerp uit te voeren.

In februari besloot de rekenkamercommissie om aan te sluiten bij rekenkameronderzoek dat de Rekenkamer Rotterdam zou uitvoeren naar de MRDH, meer specifiek de poot 'economisch vestigingsklimaat'. Het Zoetermeerse deelonderzoek naar de wijze waarop de gemeenteraad de beschikbare instrumenten voor kaderstelling en controle gebruikt, is door de rekenkamercommissie zelf uitgevoerd.

In mei ontving de rekenkamercommissie van het Seniorenconvent het verzoek om een evaluatie uit te (laten) voeren over het referendum Afval- en grondstoffenbeleidsplan. Aan dit verzoek is gehoor gegeven.

Hoewel de NVRR ook in 2022 een DoeMee-onderzoek heeft georganiseerd, heeft de rekenkamercommissie besloten hierin niet te participeren. Het onderwerp ('Ondersteuning van volksvertegenwoordigers') sprak onvoldoende aan in verhouding tot de verwachte tijdsbesteding. Het geplande onderzoek naar de afhandeling van klachten en bezwaren heeft de rekenkamercommissie terzijde geschoven, maar zal in 2023 naar verwachting toch worden uitgevoerd. De NVRR heeft namelijk een DoeMee-onderzoek naar dit onderwerp aangekondigd. Het geplande onderzoek naar Laaggeletterdheid heeft de rekenkamercommissie doorgeschoven naar het jaarplan 2023.

Vanuit het onderzoeksprogramma 2021 was sprake van enige overloop van (de afronding en/of de raadsbehandeling) van onderzoeksrapporten naar 2022. Hieronder volgt een overzicht van onderzoeken die in 2022 zijn afgerond ofwel opgestart. In de bijlage vindt u de conclusies en aanbevelingen en een korte samenvatting van de bestuurlijke reacties van de onderzoeken die in 2022 zijn afgerond.

Afgerond in 2022

DoeMee: Wet openbaarheid van bestuur (Wob)

Dit onderzoek naar de praktijk van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) bij decentrale overheden is georganiseerd door de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRK). De rekenkamer(commissie)s van 83 gemeenten deden mee aan dit onderzoek. In een [rekenkamerbrief](#) heeft de rekenkamercommissie de bevindingen uit het onderzoek weergegeven: Zoetermeer heeft een duidelijk en transparant beleid voor passieve openbaarmaking, maar zowel het beleid als de uitvoering kunnen op een aantal punten worden verbeterd. De nieuwe Wet open overheid –die op 1 mei 2022 in werking is getreden– heeft vooral gevolgen voor de actieve openbaarmaking. Zoetermeer heeft nu geen beleid ten aanzien van actieve openbaarmaking. De gemeente volgt daarin de fasering en het beleid zoals dat wordt opgesteld door de Rijksoverheid.

Evaluatie collegeprogramma

In het jaarplan 2021 heeft de rekenkamercommissie de relevantie benoemd van een evaluatie van het collegeprogramma. Het college heeft een dergelijke evaluatie zelf uitgevoerd en verwoord in het [document](#) 'Collegeverantwoording Vier jaar Zoetermeer in vogelvlucht'. De rekenkamercommissie heeft hier met interesse kennis van genomen. De ambtelijke organisatie heeft, zeker aan het einde van de collegeperiode, te maken gehad met lastige omstandigheden (corona, financiële tegenslag). Het is dan ook begrijpelijk dat niet alle ambities ten volle zijn gerealiseerd.

De rekenkamercommissie vindt het jammer dat een vergelijking van de geboekte resultaten met de oorspronkelijke ambities en een reflectie op de geleidelijk toegenomen spanning tussen beide ontbreekt. Wat is niet of onvoldoende gelukt? Wat bleek lastiger dan eerder voorzien? En hoe is de gemeenteraad betrokken bij noodzakelijk gebleken tussentijdse koersveranderingen? Antwoorden op dergelijke vragen helpen het bestuur van de gemeente om gericht te leren van ervaringen. In een [rekenkamerbrief](#) heeft de rekenkamercommissie de raadsleden die betrokken zijn bij de opstelling van het nieuwe coalitieakkoord dan ook opgeroepen om van meet af aan aandacht te hebben voor het toekomstig leereffect. Immers, ook wanneer doelen niet worden behaald, kan er in elk geval van worden geleerd.

Participatie in de RES

De rekenkamercommissie heeft een [onderzoek](#) laten uitvoeren naar de ervaringen van belanghebbenden met de participatietrajecten die de gemeente organiseerde. Dit onderzoek voerde de rekenkamercommissie samen met de rekenkamercommissie van Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg uit. Doel van het onderzoek was van elkaar te leren hoe je als gemeente inwoners betreft bij een ingewikkeld onderwerp (zoals het ontwikkelen van een energiestrategie) dat op termijn van grote invloed is op de leefomgeving van de inwoners maar dat tegelijkertijd regionaal –dus op afstand van de inwoner– is georganiseerd.

De rekenkamercommissie noteert een aantal observaties en concludeert onder andere dat het participatietraject niet is geëvalueerd. Op basis van de bevindingen, observaties en conclusies heeft de rekenkamercommissie een aantal praktische aanbevelingen gedaan om het proces rondom participatie te verbeteren.

Vanwege het uitvallen van een raadsvergadering eind 2022 is dit onderzoek in januari 2023 in de raadscommissie behandeld.

Smart City

De rekenkamercommissie heeft een [onderzoek](#) uit laten voeren naar de wijze waarop de gemeente Zoetermeer slim gebruik maakt van data t.b.v. de dienstverlening, naar wat daarin goed gaat en waar de kansen liggen.

De term Smart City, of 'Slimme stad', kan zowel smal als breed worden uitgelegd. De smalle definitie legt de nadruk op datagebruik en toepassingen. In de brede definitie gaat het niet

alleen om datagebruik en toepassingen, maar ook om het ontwikkelen van innovatie en de nieuwe vormen van samenwerking die daarvoor nodig zijn. Deze brede definitie komt terug in de ambitie zoals die in de Omgevingsvisie Zoetermeer 2040 is geformuleerd.

De belangrijkste conclusie die uit het onderzoek kan worden getrokken, is dat er in Zoetermeer veel (kleinschalige) 'slimme' projecten zijn, vooral op het gebied van openbare ruimte. Hoewel niet altijd even zichtbaar, gebeurt er heel veel. Een programmatische aanpak ontbreekt echter.

Een (technische) behandeling in de raadscommissie is voorzien in maart 2023.

MRDH (Economisch Vestigingsklimaat)

De Rekenkamer Rotterdam heeft onderzoek gedaan naar het economisch programma (economisch vestigingsklimaat of EV) van de MRDH (Metropoolregio Rotterdam Den Haag). In haar rapport geeft de Rekenkamer Rotterdam een uitgebreide en heldere beschrijving van de ontstaansgeschiedenis en doelen van de MRDH, de uitvoering en opbrengsten van de uitgevoerde activiteiten. De rekenkamercommissie heeft besloten aan te haken op dit onderzoek door te bezien op welke wijze de raad van Zoetermeer betrokken is bij de economische pijler van de MRDH.

De twee vormen van betrokkenheid van de gemeenteraad bij de MRDH zijn enerzijds het lidmaatschap van de adviescommissie EV en anderzijds de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. Van beide vormen maakt de Zoetermeerse gemeenteraad goed gebruik.

Daarnaast maakt de raad ook geregeld gebruik van instrumenten als moties, waarmee het college met een opdracht naar de MRDH wordt gestuurd.

Uit gesprekken met raadsleden blijkt dat de betrokkenheid van de raad bij de MRDH als minimaal wordt ervaren. Hier zijn verschillende redenen voor aan te wijzen.

Op basis van de bevindingen en conclusies heeft de rekenkamercommissie in een [rekenkamerbrief](#) een aantal praktische aanbevelingen gedaan aan de gemeenteraad om de betrokkenheid van de raad bij de MRDH te optimaliseren. In maart 2023 wordt het rapport in de raadscommissie behandeld.

In afronding **Veilig Thuis**

Aanleiding voor dit onderzoek vormden vragen vanuit de gemeenteraad. De raad is in de praktijk vaak het eerste aanspreekpunt wanneer er onverhoopt een incident plaatsvindt. Raadsleden vroegen zich af hoe de raad goed in positie kan worden gebracht. Men vroeg zich met name af in hoeverre de sturingsmogelijkheid op de GGD Haaglanden, een gemeenschappelijke regeling waarbij de gemeente Den Haag tegelijkertijd opdrachtgever en opdrachtnemer is, behulpzaam is of juist belemmerend ten aanzien van Veilig Thuis. De sturingsmogelijkheden van de raad zijn beperkt en hoewel de zienswijzen van de Zoetermeerse raad serieus worden genomen, is de zorg over de wachtlijsten niet weggenomen.

Het onderzoek bevindt zich in een afrondende fase. Het rapport zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2023 aan de raad worden aangeboden.

Ondermijning

Verschillende incidenten in Zoetermeer de afgelopen jaren hebben het thema ondermijning op de kaart gezet. Vanaf 2018 is ondermijning als één van de speerpunten in het integraal veiligheidsbeleid opgenomen. De aanpak van ondermijning bevindt zich naar haar aard veelal onder de radar. De rekenkamercommissie wilde daarom een onderzoek uitvoeren naar dit onderwerp, ter ondersteuning van de raad in de (bestuurlijke) aanpak van

ondermijning. Het onderzoeksrapport biedt een beschrijving van ondermijnende praktijken in Zoetermeer en van de (knelpunten in de) aanpak daarvan.

Gedurende de looptijd van het onderzoek werden de coalitieonderhandelingen gevoerd. In het daaruit volgende coalitieakkoord 2022 – 2026 is een jaarlijks budget van € 650.000 opgenomen voor de ondermijningsaanpak (waarvan tweederde bestemd is om tijdelijke capaciteit structureel te maken). Tot die tijd was er alleen tijdelijke financiering beschikbaar.

Het onderzoeksrapport is in januari 2023 aan de raad aangeboden, behandeling in de raadscommissie is voorzien in maart.

Evaluatie referendum

De leden van het seniorenconvent hebben op 9 mei 2022 unaniem de rekenkamercommissie verzocht een evaluatie uit te (laten) voeren over het referendum Afval- en grondstoffenbeleidsplan:

'Kan de rekenkamercommissie op basis van een gedegen evaluatie van het referendum Afval- en grondstoffenbeleidsplan adviezen meegeven aan de raad of en op welke wijze het instrument referendum een passende aanvulling kan zijn op de representatieve democratie zodat de binding tussen de kiezer en het bestuur wordt vergroot?'

De rekenkamercommissie benadert het referendum over het afvalbeleid primair als een leerzame exercitie in burgerparticipatie. De bestaande referendumverordening zal naast de modelverordening van de VNG worden gelegd. Ook wordt gebruik gemaakt van ervaringen met en evaluaties van andere recente lokale referenda. De rekenkamercommissie zal het gehele referendumproces evalueren.

Een eerste versie van het rapport is inmiddels in de rekenkamercommissie besproken. Naar verwachting zal het rapport in het tweede kwartaal van 2023 aan de raad worden aangeboden.

Terugblik op eerdere onderzoeken

Subsidiebeleid

Op 12 juli 2021 stemde de gemeenteraad in met het (geamendeerde) [raadsbesluit](#) om de aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek naar het subsidiebeleid op te volgen. Met dat besluit werd het college verzocht om later dat jaar aan de raad te rapporteren over de afhandeling van de aanbevelingen door het college. Hieraan is tot op heden geen gevolg gegeven.

Onderwijshuisvesting

Op 7 november 2022 heeft de gemeenteraad [ingestemd](#) met de kadernotities P(S)O en V(S)O. Deze vormen de basis voor het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor het (speciaal) basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet (speciaal) onderwijs. De IHP's zijn op 20 februari 2023 door de raad [vastgesteld](#).

De rekenkamercommissie constateert dat hiermee opvolging is gegeven aan de aanbevelingen die zij heeft gedaan. Wel vraagt zij aandacht voor de aanbeveling (besluitpunt 2 uit het [raadsbesluit](#)) om periodiek de voortgang van de actiepunten uit de kadernotitie te bespreken en gezamenlijk te bepalen welke thema's prioriteit hebben.

Wet Banenafpraak en SROI

De gemeenteraad stemde op 20 december 2021 in met het [raadsbesluit](#) om de aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek naar de Wet banenafpraak en Social Return on Investment (SROI) op te volgen. Door personele mutaties is tot op heden niet door het college gerapporteerd over de opvolging van de aanbevelingen.

3. Financiën

Artikel 11 van de verordening regelt dat de rekenkamercommissie bevoegd is “binnen een haar door de raad bij de begroting beschikbaar gesteld budget uitgaven te doen ten behoeve van de uitvoering van haar taken”. De vergoedingen aan de leden (presentiegeld, reiskosten), externe deskundigen die de rekenkamercommissie heeft ingeschakeld, vergoeding voor eigen werkzaamheden van leden en overige uitgaven die de commissie nodig acht voor de uitoefening van haar taak komen ten laste van dit budget. Het budget voor 2022 bedroeg € 72.349,-.

In de tabel hieronder ziet u waaraan het budget van de rekenkamercommissie in 2022 besteed is. Ter vergelijking zijn ook de uitgaven voor 2021 en 2020 vermeld.

Post rekenkamercommissie	Uitgaven 2022	Uitgaven 2021	Uitgaven 2020
Uitbesteed onderzoek	48.400,31	69.006,31	48.692,00
Vergoeding voor eigen onderzoek	-	-	-
Presentiegelden en reiskosten	20.548,10	20.041,16	19.600,30
Lidmaatschap NVR	975,00	955,00	935,00
Diverse kosten (o.a. representatie)	218,93	106,43	57,34
TOTAAL	70.142,34	90.108,90	69.284,64

Bijlage – conclusies en aanbevelingen van de onderzoeken

Hieronder staan de conclusies en aanbevelingen vermeld van de zes onderzoeken die de rekenkamercommissie in 2022 aan raad en college heeft aangeboden.

DoeMee onderzoek Wet openbaarheid van bestuur (Wob)

Voor dit onderzoek heeft de rekenkamercommissie een rekenkamerbrief opgesteld.

Conclusies

1. Zoetermeer heeft een duidelijk en transparant beleid voor passieve openbaarmaking. De gemeente rapporteert nooit echter openbaar over besluiten op Wob-verzoeken.
2. Wat ontbreekt is het bijhouden van informatie over de behandeling (inwilliging dan wel afwijzing; gerealiseerde beslistermijnen) van Wob-verzoeken (op verschillende domeinen). Dat staat ook een goede informatievoorziening naar bijvoorbeeld de gemeenteraad in de weg.
3. De handleiding kan op onderdelen als trainerend worden opgevat.
4. Het verplichte gebruik van DigiD/E-Herkenning bij indiening van een Wob-verzoek langs digitale weg kan een onnodige drempel opwerpen.
5. Wob-verzoeken om milieu-informatie kennen kortere beslistermijnen en minder weigeringsgronden. Het lijkt er op dat daar in Zoetermeer onvoldoende aandacht voor is bij de behandeling van Wob-verzoeken.
6. De nieuwe Wet open overheid – die op 1 mei 2022 in werking treedt – heeft vooral gevolgen voor de actieve openbaarmaking. Zoetermeer heeft nu geen beleid ten aanzien van actieve openbaarmaking. Zoetermeer is begin 2022 overgegaan op een nieuw systeem om zaakgericht te werken. Onduidelijk is of dit systeem afdoende is voor de eisen die de Woo stelt

Aanbevelingen

Aan het college

1. Stel, vooral ook met het oog op de Woo, beleid vast voor actieve openbaarmaking. Neem daarin mee de openbaarmaking van informatie die op grond van Wob-verzoeken is verstrekt.
2. Zorg voor een vorm van registratie van behandelde Wob-verzoeken waaraan in ieder geval informatie over de mate van inwilliging respectievelijk afwijzing van verzoeken, over de lengte van beslistermijnen, en over de verdeling over de beleidsdomeinen kan worden ontleend.
3. Besteed afzonderlijke aandacht aan Wob-verzoeken om milieu-informatie.
4. Pas de handleiding aan op de onderdelen die in enige mate strijdig zijn met de Wob.
5. Trek het besluit uit 2014 over het afsluiten van de elektronische weg voor Wob-verzoeken in. Overweeg het verplichte gebruik van DigiD/E-Herkenning te laten vervallen.

Aan de raad

1. Spreek met het college af dat de raad jaarlijks een kort overzicht van behandelde Wob-verzoeken ontvangt (bijvoorbeeld in de paragraaf Bedrijfsvoering in de jaarrekening).

Het gehele onderzoek is via deze [link](#) te vinden.

Evaluatie collegeprogramma

Naar aanleiding van de evaluatie die het (vorige) college zelf heeft uitgevoerd naar het collegeprogramma 2018 – 2022, heeft de rekenkamercommissie een rekenkamerbrief opgesteld. Daarin is de volgende oproep gedaan:

Aan de raadsleden die betrokken zijn bij de opstelling van het nieuwe coalitieakkoord wil de rekenkamercommissie aanbevelen van meet af aan aandacht te geven aan het toekomstige leereffect. Dat kan door aan de voorkant expliciet duidelijk te maken welke beloften het college doet, bijvoorbeeld door een beperkt aantal speerpunten te benoemen, en door heldere afspraken te maken over het monitoren van de realisatie daarvan gedurende en na afloop van de bestuursperiode. Ook wanneer doelen niet worden behaald, door welke omstandigheid dan ook, kan er in elk geval van worden geleerd; dat is waardevol voor de toekomst van de stad.

De brief is via deze [link](#) te vinden.

Participatie in de RES

Observaties ten aanzien van participatie

Voorafgaand aan de conclusies wil de rekenkamercommissie drie algemene observaties delen.

- Ten eerste blijkt uit het voorliggende onderzoek dat de participatietrajecten zich tot op heden met name hebben gericht op de totstandkoming van het beleid (de strategie), en vooralsnog niet op uitvoeringsprojecten. Dit heeft invloed op de uitkomsten van het participatieproces, aangezien belanghebbenden geneigd zijn eerder actief deel te nemen als het over concrete onderwerpen in de eigen leefomgeving gaat, dan wanneer het gaat over een regionaal beleidsdocument.
- Ten tweede valt het de rekenkamercommissie op dat de twee onderzochte RES-regio's, namelijk Holland-Rijnland en Rotterdam-Den Haag, een verschillende rolopvatting hebben over participatie. De regio Holland-Rijnland heeft zelf een participatieaanpak gemaakt, de regio Rotterdam-Den Haag daarentegen heeft participatie bewust verlegd naar de gemeenten. Voor de gemeenteraad van Zoetermeer was dit aanleiding om zelf een raadsbijeenkomst met inwoners te organiseren georganiseerd en een interne klankbordgroep in te stellen.
- Ten slotte blijkt dat gemeenten waar vooraf duidelijk werd gemaakt hoe de participatie de besluitvorming kon beïnvloeden een hoger rapportcijfer kregen voor participatie. Inwoners hebben veel aan te merken op de wijze van terugkoppeling na hun participatie: deze is er in veel gevallen niet geweest, alleen Zoetermeer heeft een verslag gemaakt van de bijeenkomst en verspreid onder de deelnemers. De deelnemers weten niet wat er met hun inbreng is gedaan richting het eindresultaat, de RES 1.0. Geen van hen heeft deze ontvangen van de gemeente, noch is deze op de gemeentelijke website te vinden.

Conclusies

1. Over de kwaliteit van de samenwerking en over de vormgeving zijn de Zoetermeerse deelnemers aan participatietrajecten rondom de regionale energiestrategie goed te spreken. Tegelijkertijd oordelen zij kritisch over het proces. Deelnemers betwijfelen of participatie bijdraagt aan:
 - grotere betrokkenheid en deelname;
 - wederzijds begrip en vertrouwen
 - een zorgvuldigere afweging van alle belangen

Zij oordelen tevens kritisch over de bijdrage van participatie aan:

- een snellere realisatie van de opgave;
- het herkennen van de (eigen) inbreng in het resultaat;
- meer invloed op de besluitvorming.

Een (bijgaand) figuur geeft de boordeling weer van de participatietraject door de ogen van de deelnemers. Voor de uitgebreidere beschrijving treft u in het hoofdstuk over Zoetermeer, vanaf pagina 54 van het rapport van bevindingen.

2. Zoetermeer heeft, net als de andere gemeenten, het participatietraject rondom de RES 1.0 niet geëvalueerd. Daarmee is er een risico dat opgedane ervaringen niet worden meegenomen in het vervolgproces. Dit rekenkameronderzoek kan gezien worden als een evaluatie; de resultaten ervan bieden aanknopingspunten voor het vervolgproces naar de RES 2.0 en RES 3.0, alsmede voor de praktische uitwerking ervan (zoals de lokale verkenning wind en zon).
3. Diverse doelgroepen (inwoners, bedrijven, organisaties) hebben verschillende behoeften aan informatie en participatie. Het is de gemeenten niet gelukt om specifieke doelgroepen op maat te benaderen. Om een gedifferentieerde aanpak van participatie te maken, op maat gesneden voor de verschillende doelgroepen en rekening houdend met de 'couleur locale' van de gemeente, is het belangrijk dat de gemeente een scherp zicht heeft op de verschillende typen belanghebbenden.

Aanbevelingen

Aan de raad en het college

1. U heeft nog slechts enkele maanden om de participatie rondom de RES 2.0 goed vorm te geven. Dat begint wat de rekenkamercommissie betreft met een gedegen evaluatie gericht op leren. Evalueer niet alleen de lokale ervaringen, maar betrek ook de ervaringen van andere gemeenten hierbij. Maak gebruik van de enquêtevragen uit dit rekenkameronderzoek voor de vergelijkbaarheid en deel de uitkomsten met de gemeenteraad.

2. Een hogere trede op de participatieladder is geen doel op zich. Belangrijk is vooral het doel dat met participatie wordt beoogd. Zorg daarom voor een helder doel zodat aan de voorkant van een participatietraject helder is welke (groepen) belanghebbenden benaderd moeten worden. Denk aan: inwoners (ook van naastgelegen gemeenten in geval van projecten in de nabijheid van gemeentegrenzen¹), bedrijven etc. Een helder doel geeft ook richting aan welke werkvormen passend zijn om de motivatie en de kennis van belanghebbenden optimaal te benutten.
3. De rekenkamercommissie geeft enkele wenken voor toekomstige participatietrajecten:
 - Maak goed gebruik van het landelijke ondersteuningsprogramma van de Participatiecoalitie en kijk ook naar andere gemeenten. In Wassenaar bijvoorbeeld wordt gewerkt met een 'Klimaattafel', waar experts en inwoners periodiek bij elkaar komen. In Leidschendam-Voorburg zijn thematische werkgroepen waaraan belanghebbenden deelnemen. Oegstgeest organiseerde aparte webinars voor verschillende typen belanghebbenden.
 - Maak helder wat de verwachtingen en mogelijkheden zijn richting belanghebbenden, welke ruimte zij hebben om keuzes te maken en wat hierop aansluitend hun handelingsperspectief is.
 - Koppel na afloop terug, zowel aan belanghebbenden als aan raad. Het gaat daarbij niet om alleen het verslag van de bijeenkomst, maar vooral ook om een terugkoppeling van de verwerking van de input die belanghebbenden hebben gegeven. Dat betekent ook dat het uiteindelijke product goed toegankelijk moet zijn voor alle belanghebbenden.

Via deze [link](#) is het gehele onderzoek te vinden.

Smart City

Conclusies

1. De belangrijkste conclusie die kan worden getrokken, is dat er in Zoetermeer veel (kleinschalige) 'slimme' projecten zijn, vooral op het gebied van openbare ruimte. Hoewel niet altijd even zichtbaar, gebeurt er heel veel. Overkoepelend beleid ontbreekt echter.
2. De ICT van de gemeente en de kennis over het onderwerp binnen de ambtelijke organisatie zijn in de basis voldoende op orde om de gestelde ambities te ondersteunen. Dat is een belangrijke randvoorwaarde om een slimme stad te worden.
3. Het Dutch Innovation Park (DIP) speelt een belangrijke rol in het initiëren en faciliteren van projecten. Start-ups zijn echter ondervertegenwoordigd, deze vestigen zich meer in Delft of Rotterdam.

Aanbevelingen

Aan het college

4. *Zorg voor een programmatische aanpak om versnippering tegen te gaan*
In de Omgevingsvisie wordt de ambitie uitgesproken dat Zoetermeer in 2040 een slimme stad is. De rekenkamercommissie ziet er de meerwaarde van in om zaken als datagebruik en (het ontwikkelen van) innovaties te koppelen aan het beleid rondom en de uitvoering van maatschappelijke opgaven. Smart City is immers een middel en geen doel. Tegelijkertijd constateert zij een versnippering van activiteiten in het kader van Smart City (zie ook conclusie 1). Daarom beveelt de rekenkamercommissie een meer programmatische aanpak aan. Binnen de gemeentelijke organisatie brengt dit structuur in de veelheid aan slimme projecten, het helpt in het prioriteren van projecten en het biedt tevens de mogelijkheid om van eerdere activiteiten te leren.
5. *Geef meer bekendheid aan Smart City.*
Maak zichtbaar wat de gemeente allemaal doet op het gebied van Smart City. Zorg dat daarbij duidelijk is of Smart City met een 'smalle' of 'brede' blik beoordeeld moet worden, om spraakverwarring te voorkomen. Doe dit niet alleen intern, maar vooral ook extern om sociale innovatie te bevorderen. Betrek inwoners en bedrijven, maak gebruik van de kennis die buiten het Stadhuis voorhanden is. Bevorder de ontwikkeling van innovaties door te regisseren of te coördineren. Zorg tevens voor een heldere positie van Zoetermeer als slimme stad tussen andere

¹ Het hangt wel van het soort project af tot hoever (in afstand) inwoners betrokken worden. In geval van bijvoorbeeld een windmolen is de reikwijdte groter en gaat het om meer belanghebbenden dan bij een zonneveld.

slimme steden in de regio. De nabijheid van de organisatie Yes!Delft² in Delft betekent bijvoorbeeld dat het niet logisch is stevig in te zetten op het faciliteren van start-ups. Samenwerking is te verkiezen boven concurrentie.

Via deze [link](#) is het gehele onderzoek te vinden.

MRDH (Economisch Vestigingsklimaat)

Suggesties en aanbevelingen

In aanvulling op de aanbevelingen van de Rekenkamer Rotterdam wil de rekenkamercommissie specifiek voor de gemeenteraad van Zoetermeer de volgende suggesties doen:

- Hoewel het budget voor EV in verhouding tot de gemeentelijke begroting bescheiden is, is het een feit dat Zoetermeer een bijdrage levert van bijna € 450.000 (totaal aan EV en IQ). Het is wat de rekenkamercommissie betreft niet meer dan reëel om voor een dergelijk bedrag te verwachten dat er tenminste duidelijkheid wordt gegeven over wat de MRDH voor wat betreft EV doet en bereikt. Voor raadsleden moet het daarnaast duidelijk zijn wanneer zij effectief invloed kunnen uitoefenen. Het helpt daarbij als de informatie (vergaderstukken, maar ook presentaties) goed en volledig in iBabs staan.
- In de commissie Plenair vragen 'om input' levert weinig concreets op. Formeer wisselende werkgroepen met raadsleden die woordvoerder zijn op een thema (of algemeen op economie) dat in de ACEV voorligt. Op die manier worden de juiste mensen betrokken en zou kunnen worden bewerkstelligd dat de betrokkenheid van raadsleden bij de MRDH wordt vergroot.
- Ga na op welke manier andere gemeenten omgaan met voorbereiding op en terugkoppeling uit de ACEV. Betrek daarbij ook de mogelijkheden van overleg met ambtenaar, wethouder en raadsleden.

Conclusies Rekenkamer Rotterdam

De rekenkamercommissie kan zich goed vinden in de conclusies en aanbevelingen die de Rekenkamer Rotterdam in haar bestuurlijke nota heeft geformuleerd. In aanbeveling 4 roept de rekenkamer op tot het optimaliseren van de betrokkenheid van de gemeenteraden. Een van de voorstellen daarbij is om in de adviescommissie meer ruimte te geven aan een onderlinge gedachtewisseling, met meer focus op strategische zaken (en minder op operationele en tactische onderwerpen die vanuit ambtelijk perspectief relevant zijn). Dat kan helpen om de balans tussen effectiviteit en werklast voor gemeenteraadsleden te verbeteren.

inzet en waarde MRDH

1. De drie functies die de MRDH vervult ter versterking van het economisch vestigingsklimaat (de strategische, faciliterende en uitvoerende functie), passen bij de rol die overheden hebben in succesvolle economische regio's.
2. Twee van de drie functies, de strategische functie en de faciliterende functie, hebben de samenwerking in de MRDH bevorderd. De samenwerking heeft geleid tot meer samenhang in beleid en bestuur en vergroting van de kennisuitwisseling tussen gemeenten. Hiermee is vooruitgang geboekt op één van de knelpunten die de aanleiding vormde voor de oprichting van de MRDH: de bestuurlijke versnippering en onderlinge spanningen in de regio.
3. De uitvoerende functie bestaat uit het financieren van activiteiten en projecten. De belangrijkste financiële regeling (de bijdrageregeling) heeft te maken met structurele onderbesteding, is niet doelmatig van opzet en hangt onvoldoende samen met strategische visies en programma's.

doelstellingen MRDH

4. De doelstellingen uit de Strategische Agenda voor verbetering van het economisch vestigingsklimaat zijn breed geformuleerd en gaan over diverse aspecten van het economisch vestigingsklimaat. De MRDH mist door deze breedte een eigen profiel ten opzichte van andere partners in de regio.
5. De inzet in middelen en activiteiten concentreert zich op vier van de zeven doelstellingen van de Strategische Agenda. Bij de drie overige doelstellingen is de inzet dermate beperkt dat geen impact op het economisch vestigingsklimaat verwacht kan worden.

positie raadsleden

² Yes!Delft is in 2005 opgericht. Het is een organisatie die innovatieve start-ups ondersteunt. Vanuit de MRDH ontvangt Yes!Delft een subsidie om startende bedrijven in de gehele MRDH-regio, dus ook in Zoetermeer, te ondersteunen.

6. In de opzet van de gemeenschappelijke regeling MRDH (GR MRDH) zijn relatief veel mogelijkheden gecreëerd om raadsleden te betrekken bij het samenwerkingsverband. De recente wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) biedt nauwelijks mogelijkheden voor verdere vergroting van deze betrokkenheid. De belangrijkste wijzigingen waren al onderdeel van de werkwijze van de GR MRDH.
7. De manier waarop de adviescommissie economische vestigingsklimaat op dit moment wordt ingevuld, past onvoldoende bij de rol, expertise en beschikbare tijd van raadsleden. Daarnaast worden raadsleden onvoldoende geïnformeerd over de voortgang van resultaten van het economisch programma.
8. In Rotterdam is een werkwijze ontwikkeld waarmee raadsleden goed betrokken kunnen worden bij de MRDH. Deze werkwijze wordt voor het economisch vestigingsklimaat beperkt benut.

Aanbevelingen Rekenkamer Rotterdam

aan het college van Rotterdam als onderdeel van het bestuur van de MRDH

1. Heroverweeg de huidige opzet van de uitvoerende functie waarmee projecten in de regio worden gefinancierd. Voor deze heroverweging ziet de rekenkamer twee scenario's die in de afweging kunnen worden betrokken:
 - Het eerste scenario is het programma economisch vestigingsklimaat terugbrengen tot de strategische en facilitaire functie. Daarbij is nog steeds enige financiering nodig ter ondersteuning van deze functies (de huidige procesmiddelen). Ook kan worden overwogen de subsidiëring van InnovationQuarter en YES!Delft te handhaven. Deze subsidies worden gebruikt voor uitvoering van activiteiten op de schaal van de gehele MRDH.
 - Het tweede scenario is het herinrichten van de uitvoerende functie. In dit scenario blijft de MRDH activiteiten in de regio financieren, maar wordt de huidige bijdrageregeling stopgezet. In plaats daarvan moet een nieuwe vorm van financiering worden ontwikkeld met een duidelijke relatie met de strategische doelstellingen en een doelmatige wijze van verstrekking.
2. Formuleer concrete en meetbare doelstellingen in de nieuwe Strategische Agenda. Maak duidelijk op welke doelstellingen de MRDH actief inzet, wat de rol van de MRDH daarbij is en wat MRDH gaat bereiken op die doelstellingen.
3. Besteed als MRDH aandacht aan monitoring en evaluatie van resultaten. Gebruik deze informatie voor het tussentijds informeren van raadsleden over de voortgang van het bereiken van de doelen van de Strategische Agenda.
4. Optimaliseer de betrokkenheid van de gemeenteraden. Zorg er als MRDH voor dat de inhoud en vorm van de adviescommissie economisch vestigingsklimaat beter aansluit bij de rol van raadsleden. Geef raadsleden meer ruimte om met elkaar van gedachten te wisselen over strategische vraagstukken.

aan de gemeenteraad

5. Benut als Rotterdamse raad actief en structureel de mogelijkheden om betrokken te blijven bij het regionaal economisch beleid in de regio.

De rekenkamerbrief en het onderzoeksrapport zijn via deze [link](#) te vinden.